

УДК 342.95

Г.О. БЛІНОВА, канд. юрид. наук, ВНПЗ
«Дніпропетровський гуманітарний університет»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ СЛУЖБОВОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

Ключові слова: *службова таємниця, конфіденційна інформація, персональні дані, правовий режим*

В час відсутності технічних перепон щодо отримання, зберігання та використання інформації єдиними стримуючими юридичними факторами та гарантіями захисту права на приватність для фізичних осіб є правовий режим персональних даних, а конфіденційності в роботі державних органів є правовий режим службової таємниці. Ці види інформації в процесі виконання державними органами покладених на них зобов'язань перетинаються та спільно використовуються. Виникають питання пріоритетності правових режимів одного чи іншого виду інформації. Для з'ясування їх співвідношення розглянемо основні засади правових режимів службової таємниці та персональних даних.

Проблематиці правових режимів інформації з обмеженим доступом у науці адміністративного права приділялася увага такими вченими, як В.Ю. Баскаков, О.А. Городов, Ю.О. Дмитрієв, М.Ю. Костенко, В.М. Лопатін, Н.М. Попова, О.С. Соколова, Г.О. Шлома. Водночас окремо дослідження співвідношення правових режимів службової таємниці та персональних даних комплексно не проводились. Тому мета статті – з'ясування основних нормативно-правових актів та наукових теорій, що визначають правові режими персональних даних та службової таємниці. Предмет розгляду цього дослідження – правові норми та наукові теорії, що визначають поняття, ознаки, елементи та зміст правових режимів службової таємниці та персональних даних.

Науковцями режими розглядаються як виключне, особливе правове регулювання, до якого виконавча влада вдається при регламентації особливих груп правовідносин, і як основа адміністративно-правового регулювання [1, с.45]. Поширеною є концепція правового режиму як комплексу правил, дій, поведінки суб'єктів режиму або комплексу оперативних державних управлінських рішень, адміністративних заходів переконання і примусу. Ми підтримуємо концепції Ю.О. Тихомирова, згідно з якою адміністративно-правовий режим визначається як особливий порядок діяльності суб'єктів права в різних сферах державного управління [2, с.402].

Беручи за основу концепцію спрямованості регулювання в рамках правових режимів, С.С. Алексеєва та О.А. Городова виділяють пільговий (зростання дозволів, спадання заборон і зобов'язань) і обмежувальний (зростання заборон і зобов'язань, спадання дозволів) режими в якості головних юридичних режимів, у тому числі і в адміністративному праві [3, с.76]. Незважаючи на активне дослідження адміністративно-правових режимів і правових режимів конфіденційної інформації, в науці інформаційного права відсутнє визначення понять «адміністративно-правовий режим службової таємниці» та «адміністративно-правовий режим персональних даних».

Чинний вітчизняний Закон України «Про захист персональних даних» не містить визначення правового режиму персональних даних. Водночас модельні закони СНД визначають декілька видів режимів персональних даних. Так Модельний інформаційний кодекс СНД у ст.47 «Правовий режим інформації» визначає правовий режим інформації як це встановлений відповідно до законодавства порядок створення, розповсюдження, використання, зберігання та знищення (утилізації) інформації, а також порядок віднесення інформації до категорії інформації з обмеженим доступом. Цей же нормативно-правовий акт, відносячи персональні дані до конфіденційної

інформації, у ст.53 «Конфіденційна інформація» визначає правовий режим конфіденційності інформації як правовий режим доступу до конфіденційної інформації, а також регламентація порядку її використання, способів і засобів забезпечення її захисту [4].

Модельним законом «Про персональні дані» визначено у ст.4 «Правовий режим персональних даних», що правовий режим персональних даних – нормативно встановлені правила, що визначають умови доступу, зберігання, уточнення, передачі, блокування, знеособлення і знищення персональних даних. Водночас у цьому акті зазначено, що режим конфіденційності персональних даних це нормативно встановлені правила, що визначають обмеження доступу, передачі та умови зберігання персональних даних [5]. Міжнародне законодавство містить розгалужене пояснення режиму персональних даних та передбачає певний набір правил, які можуть бути запозичені і вітчизняним законодавством про захист персональних даних.

Поняття «адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом» визначив В.Ю. Баскаков та виокремив основні його ознаки. Так, на думку цього науковця адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом – це урегульований у вітчизняному законодавстві порядок діяльності уповноважених суб'єктів права шляхом імперативного методу правового впливу та системи спеціальних засобів з метою захисту і охорони суспільних відносин у сфері інформації з обмеженим доступом. Він же визначив ознаки та елементи адміністративно-правового режиму інформації з обмеженим доступом [6, с.6]. Російський науковець О.С. Соколова визначила адміністративно-правові режими конфіденційної інформації як особливий порядок діяльності суб'єктів адміністративних відносин у процесі документування даної інформації, реєстрації інформаційних ресурсів, що її містять, обмеження доступу до них, та їх правового захисту [7]. На думку науковця,

адміністративно-правові режими конфіденційної інформації слід відрізняти від інших правових режимів інформації обмеженого доступу за специфіку їх цілей, суб'єктний склад учасників відповідних правовідносин, загальної спрямованості, рівня правового регулювання. Це підтверджує доцільність, на її погляд, виділення режиму персональних даних та режим службової таємниці в групу адміністративно-правових режимів конфіденційної інформації. Проте дані режими, зазначає О.С. Соколова, в сфері діяльності виконавчої влади не є абсолютно автономними – вони взаємодіють з іншими правовими режимами і породжує множинність правовідносин з приводу одного й того ж виду інформації. О.С. Соколова зазначає, що структуру адміністративно-правових режимів конфіденційної інформації слід визначити як сукупність складових елементів цих режимів: 1) суб'єкти, що забезпечують функціонування даних режимів; 2) правові норми, що встановлюють порядок їх діяльності; 3) об'єкти (носії режимів – інформаційні ресурси); 4) засоби і способи правового регулювання [7]. Гарантіями функціонування даних режимів є організаційні заходи та заходи юридичної відповідальності за порушення встановленого порядку діяльності суб'єктів. Стабільність даних режимів досягається ресурсним забезпеченням.

Грунтовне дослідження правового режиму службової таємниці було нами проведено у попередніх наукових роботах, в яких враховуючи ознаки службової таємниці та особливості правоохоронної діяльності ми визначили ознаки та елементи режиму службової таємниці [8, с.98]. В результаті вважаємо за можливе визначити режим службової таємниці як сукупність правил, що регулюють інформаційні правовідносин між працівниками органів та іншими особами, предметом яких є службова таємниця, дія яких спрямована на забезпечення інформаційної безпеки органів. На наш погляд, через визначену О.С. Соколовою спорідненість режимів персональних да-

них та службової таємниці елементи режиму службової таємниці можуть бути адаптовані і до режиму персональних даних.

На сьогодні режим персональних даних не розроблений. Особливості використання персональних даних визначені Законом України «Про захист персональних даних» [9]. У ст.2 цього Закону подано визначення персональних даних як відомостей чи сукупності відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Аналізуючи перелік відомостей, що складають персональні дані, нами з'ясовано, що у Законі України «Про захист персональних даних» чітко не вказано зміст відомостей, що складають персональні дані, проте Законом України «Про інформацію» до конфіденційної інформації про фізичну особу віднесено дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження [10]. Персональні дані відповідно до Модельного закону «Про персональні дані» є інформацією (зафіксована на матеріальному носії) про конкретну людину, яка ототожнена або може бути ототожнена з ним. До персональних даних належать біографічні та пізнавальні дані, особисті характеристики, відомості про сімейний, соціальне становище, освіту, професії, службове і фінансове становище, стан здоров'я та інші [5].

Суб'єктами даних режимів є органи виконавчої влади не лише загальної, а й спеціальної компетенції. В Україні це, наприклад, Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації СБ України та Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України [11, 12], які призначені для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку [13], що здійснює ліцензування, сертифікацію і контроль у сфері діяльності з криптографічного захисту конфіденційної інформації. Функціонування даних режимів забезпечують слу-

жби інформаційної безпеки або відповідні структурні підрозділи, посадові особи органів виконавчої влади за допомогою планування та реалізації заходів щодо організаційної захисту конфіденційної інформації.

Адміністративно-правові режими конфіденційної інформації володіють характерними ознаками спеціальних адміністративно-правових режимів. Разом із тим, вони мають явну специфіку в суб'єктному складі, засобах правового регулювання, носіях режимів, у взаємодії з іншими режимами конфіденційної інформації. Виокремлення режиму персональних даних ґрунтується не тільки на винятковій значимості і затребуваності даної інформації у сфері виконавчої влади, а й на особливому рівні правового регулювання, представленого Законом України «Про захист персональних даних». Специфіку даного режиму становлять різний суб'єктний склад, особливі форми документування інформації, різні юридичні санкції, рівні доступу до інформації, інші особливості. Проте чи змінює режим правового використання персональні дані якщо вони використовуються в службових цілях як службова таємниця чи будь-яка інша таємниця, передбачена законом. В.Н. Лопатин та М.Ю. Костенко, пропонуючи впорядкувати роботу з конфіденційною інформацією у сфері державного управління, вважають за необхідне врегулювати в ньому питання про способи зміни режимів обмеженого доступу (у тому числі заміни одного режиму іншим) [14, с.85; 15, с.65]. Ми підтримуємо позицію цих науковців, та вважаємо за необхідне у Законі України «Про захист персональних даних» передбачити порядок зміни адміністративно-правового режиму персональних даних на інші види правових режимів і навпаки. У процесі обігу персональних даних в системі суб'єктів владних повноважень повинен забезпечуватись принцип безперервного захисту такої інформації як самостійного виду інформації з обмеженим доступом чи в складі службової чи державної таємниць.

Оскільки персональні дані є видом інформації з обмеженим доступом частково споріднені із службовою таємницею, усі ознаки та елементи їх режимів можуть бути застосовані і до режиму персональних даних. Таким чином правовий режим персональних даних, на наш погляд це нормативно-встановлена сукупність правил, що регулюють інформаційні відносини між суб'єктами, володільцями, розпорядниками персональних даних та третіми особами, визначають умови доступу, порядок обробки персональних даних: збирання, реєстрацію, накопичення, зберігання, уточнення, передачу, блокування, знеособлення, адаптування, зміну, поновлення, використання і поширення, знищення, на засадах законності, достовірності, добровільності, строковості, забезпечення цілісності, цільового характеру використання шляхом імперативно-диспозитивного методу правового впливу та системи спеціальних засобів з метою забезпечення права на приватність.

Таким чином, правові режими персональних даних і службової таємниці мають спільні риси правових режимів інформації з обмеженим доступом та конфіденційної інформації, водночас вони відрізняються за змістом та основними елементами. Є нагальна потреба внести зміни до Законів України «Про захист персональних даних» та до «Про доступ до публічної інформації» з метою передбачення інтегрованих механізмів захисту персональних даних при використанні їх у режимі службової таємниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитриев Ю. А. Административное право : учебник / Дмитриев Ю. А., Евтеева А. А., Петров С. М. – М., 2005. – С. 44–46.
2. Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса / Тихомиров Ю. А. – М., 1998. – С. 402.
3. Городов О. А. Основы информационного права России / Городов О. А. – СПб., 2003. С. 76.

4. Модельный информационный кодекс для государств-участников СНГ : от 03.04.2008 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_i45/print1389951947725055.

5. Модельный закон «О персональных данных» : от 16.10.1999 г., № 14–19 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rcc.org.ru>.

6. Баскаков В. Ю. Административно-правовой режим информации с ограниченным доступом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В. Ю. Баскаков ; Кабинет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2012. – 20 с.

7. Соколова О. С. Административно-правовые режимы конфиденциальной информации в системе специальных административно-правовых режимов / О. С. Соколова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nauka-pravo.org/m/articles/view/%>.

8. Шлома Г. О. Режим службової таємниці в органах внутрішніх справ України як елемент системи їх інформаційної безпеки / Шлома Г. О. // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2006. – № 3. – С. 86–101.

9. Закон України «Про захист персональних даних» : від 13.01.2011 р., № 2939–VI // ВВР України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.

10. Закон України «Про інформацію» : від 02.10.1992 р., № 2657–XII // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

11. Указ Президента України «Положення про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні» : від 22.05.1998 р., № 505/98 // Урядовий кур'єр. – 09.07.1998.

12. Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» : від 23.02.2006 р., № 3475–IV // Голос України. – 11.04.2006. – № 66.

13. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» : від 05.07.1994 р., № 80/94-ВР.

14. Лопатин В. Н. Правовая охрана и защита служебной тайны / Лопатин В. Н. // Государство и право. – 2000. – № 6. – С. 85.

15. Костенко М. Ю. Правовые проблемы налоговой тайны: дис. ... кандидата юрид. наук / Костенко М. Ю. – М., 2002.

Блінова Г. О. Співвідношення правових режимів службової таємниці та персональних даних / Г. О. Блінова // Форум права. – 2014. – № 1. – С. 39–43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_8.pdf

Досліджується правові норми та наукові теорії, що визначають основні положення, ознаки, поняття та елементи режимів службової таємниці та персональних даних та їх співвідношення.

***

Блинова Г.О. Соотношение правовых режимов служебной тайны и персональных данных

Исследуется правовые нормы и теории, определяющие основные положения, признаки, понятие и элементы режимов служебной тайны и персональных данных и их соотношение.

***

Blinova G.O. Value for Legal Regimes of Professional Secrecy and Personal Data

We study the rules of law and scientific theory to determine the substantive provisions, signs, concepts and elements of modes of official secrecy and personal data and their relationships.

Форум права Форум Д